

Аналіз комунікативних стратегій правоохоронних видань дозволяє стверджувати, що всі стратегії протидії інформаційній агресії спрямовані на конструктивні цілі, мають загальнонаціональні орієнтири – як когнітивні, так і прагматичні. Виходячи з принципу розмежування комунікативних стратегій на кооперативні і некооперативні (останні ґрунтуються на пріоритеті інтересів суб'єкта над інтересами адресата впливу) [1, с. 70], можемо стверджувати, що для протидії та запобігання інформаційній агресії в галузевих періодичних виданнях правоохоронної сфери застосовуються кооперативні стратегії, оскільки в них усі види мовного впливу орієнтовані на інтереси українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – М. : ЛКИ, 2008. – 288 с.
2. Харченко О. В. Соціолінгвістичні та психолінгвістичні особливості мови тележурналістики / О. В. Харченко // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – Київ, 2004. – № 10. – С. 643–652.

Дульський О. О., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

УКРАЇНЬСКА МОВА В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Любіть українську мову...

Дозвольте подякувати організаторам конференції, насамперед Ректору академії Володимиру Васильовичу, за надану можливість взяти в ній участь.

На наше переконання стан і роль української мови в юриспруденції не відповідає вимогам сьогодення.

Є нагальна потреба в нормуванні та забезпеченні панування української мови, насамперед термінів¹ в усіх галузях права, а не тільки в юриспруденції.

Мова права є базисом (підґрунтям) та надзвичайно важливим засобом втілення в життя державної політики, у соціальній, економічній сферах та державного управління. Від функціонального рівня вітчизняного мовлення залежить ефективність реалізації його норм та юридичних термінів² (інструментарію) у правоохоронній, правозастосовній та правозахистній діяльності в нашій державі. При цьому слід відзначити, що у нас проводиться певна робота з питань енциклопедизації мови права. Так, у період 1998–2004 рр. Інститутом Держави і права ім. Корецького видано «Юридичну енциклопедію» в 6-и томах. Особливо слід відмітити з позитивного боку роботу Національної академії правових наук України та Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого, зусиллями яких видано «Велику українську юридичну енциклопедію» (20 томів).

Буде справедливою також позитивна оцінка такого видання як «Словарь української мови» 1907–1909 рр. Б. Грінченка (4 томи). У 2010 році це видання переукладено і є цінною лексикографічною пам'яткою.

Однак на сьогодні відповідно до змін у суспільстві та державницькій мовній ідеології [1] в країні здійснюються відповідні дії, щодо визнання україномовної політики важливою складовою національної безпеки України та підвищення ролі державної мови [2] в регулюванні суспільних

¹ **Термін** – це слово, словосполучення, яке називає предмети, явища, дії, різні поняття з якої-небудь галузі і дають їм точне визначення. Терміни становлять основу наукової мови. **Слово** – найменша самостійна і вільно відтворювана в мовленні відокремлено оформлена значеннева одиниця мови. **Поняття** – це логічна категорія, означає розуміння певного явища на основі узагальнення його суттєвих ознак.

² Слово (або словосполучення), яке використовується в законодавстві України, юридичній доктрині та правозастосовній практиці, однозначно виражає поняття (категорію), незалежне від контексту, взаємопов'язане з іншими юридичними термінами. Юридична термінологія є складовою термінологічної лексики української мови.

відносин, у тому числі у сферах правоохоронної, правозастосовної, правозахистної діяльності та судочинства.

Виконання цих завдань можливе лише за умов розробки сучасної термінологічної лексики української мови. Цю копітку роботу потрібно обов'язково здійснювати з урахуванням результатів попередніх цільових синтаксисських досліджень та підвищення рівня як загальномовної підготовки, так і мови права (у писемній, так і в усній формах), практичного оволодіння основами офіційно-ділового, розмовного стилів української мови так і формування професійної україномовної комунікативної і мислетворчої діяльності.

У першу чергу необхідно принципово змінити підходи до розробки слівників, насамперед це рішуча відмова від «калькування» російської термінології¹ та формального їх запозичення з міжнародної практики, насамперед англійської мови. При цьому і дотепер не приділяється належної уваги:

– дотриманню таких важливих ознак термінів як наявність дефініції (визначення), точності змісту (поняття); відсутність синонімів; стислість і т.д.

– забезпеченню терміносистемності та логіки взаємозв'язків термінів на понятійному, лексико-семантичному, словотворчому і граматичному рівнях.

По-друге. Врешті-решт ми повинні спрямувати зусилля на осучаснення понятійного апарату– українських юридичних термінів, а саме розробці «Українсько-російських» та «Українсько-англійських» термінологічних словників². На жаль у нас, як у «молодшого брата», все навпаки: на перших місцях– російська та англійська мова. Так, і дотепер ми користуємося. «Словником української мови», виданим у період 1970–1980 рр. «Наукова думка». Інститут мовознавства АН УРСР (11 томів), «Російсько-українським словник юридичних термінів», «Юриком», виданий у 1994 році.

Як офіцер та вчений, що прослужив у системі МВС України понад 50 років, вважаю за необхідне привернути Вашу

¹ Сукупність термінів, тобто слів або словосполучень, що висловлюють специфічні поняття з певної галузі науки, техніки чи мистецтва.

² Словник, що містить спеціальну лексику, яка використовується в чітко окреслених галузях права.

увагу до комплексного вирішення проблеми стану і ролі української мови в правовій системі, основним призначенням якої є забезпечення захисту конституційних прав і свобод громадян, їх інтересів і держави від протиправних посягань, насамперед від кримінальних та корупційних правопорушень.

Із урахуванням масштабів та негативних тенденцій розвитку корупції та злочинності в Україні, насамперед у сфері державного управління та економіки, вважаю за необхідне привернути увагу до вкрай важливої проблеми української мови у сфері оперативно-розшукової діяльності, яка, як свідчить міжнародний та вітчизняний досвід, є основною рушійною силою в системі протидії корупції і злочинності, насамперед її організованим формам.

Перш за все має місце суперечливість назви закону [3] та викладеним у ньому поняттям сутності відповідної оперативно-розшукової діяльності (стаття 2). Відсутній логічний взаємозв'язок, відповідність визначених завдань цієї діяльності відповідним міжнародним нормам (стаття 1). Алогічним є запровадження терміна «строк ведення оперативно-розшукової справи» (як у сфері діловодства) замість більш професійного «строк проведення оперативного розроблення» (стаття 9¹ як процесу). Прикро, що в нас замість удосконалення оперативно-розшукового законодавства 39 разів вносились зміни і доповнення до цього базового Закону. Найбільш руйнівного впливу спричинили законодавчі нововведення 18 січня 2001 року (до речі, на Водохрещі) [5]. Унаслідок цього завдання ОРД було звужено лише до пошуку й фіксації фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України. Це фактично унеможливило ефективну боротьбу з організованими формами корупції та іншими порушеннями законодавства.

За 15 років чинності цього Закону так і не визначено цілі закону та відповідної діяльності!

Не кращий стан і в правовій системі протидії корупції. Вкрай негативно вплинуло на результативність боротьби з корупцією спричинило прийняття Закону України № 198-VIII від 12.02.2015}яким вилучено частину 5 у статтях 368 – 3, 4 та

369¹. Внаслідок цього заінтересованого “нововведення” зруйновано систему захисту осіб, стосовно яких вчиняються завуальовані, а нерідко і відверті заходи що спрямовані на вимагання «неправомірної вигоди» (по суті хабара).

Суттєво знижує ефективність антикорупційній практиці:

– введення складного нового поняття «корупції», під яким розуміють «використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи **пов’язаних з ними можливостей** з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи **прийняття обіцянки/пропозиції** такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно **обіцянка/пропозиція** чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам **з метою схилити цю особу** до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи **пов’язаних з ними можливостей**».

– неврахування в Законі України «Про запобігання корупції» [4] в повному обсязі запроваджених «Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією» та «Конвенцією Організації Об’єднаних Націй проти корупції» [5] загально визнаних «Заходів, які необхідно вжити на національному рівні» [3] та термінів: «державна посадова особа»; «Одержання хабара»; «...боротьба з корупцією...» «відмивання доходів, отриманих від злочинів, пов’язаних із корупцією...». На наш погляд є незрозумілою відмова від загальновизнаного світового поняття «Хабарник» та введення у вітчизняне кримінальне законодавство поняття «Підкупник».

Ми пропонуємо більш наближене до норм Конвенції та світової антикорупційної практики поняття корупції: «виконання державною посадовою особою яких-небудь дій або

¹ Особа, яка запропонувала, пообіцяла або надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності за злочини, передбачені статтями 354, 368³, 368⁴, 369, 369² цього Кодексу, якщо після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди вона – до отримання з інших джерел інформації про цей злочин органом, службова особа якого згідно із законом наділена правом повідомляти про підозру, – добровільно заявила про те, що сталося, такому органу та активно сприяла розкриттю злочину, вчиненого особою, яка одержала неправомірну вигоду

бездіяльність у сфері її посадових повноважень за винагороду або без, у будь-якій формі в інтересах особи, яка надає таку винагороду, або в інтересах інших осіб, як з порушенням посадових інструкцій, так і без такого».

Проведений аналіз зазначених вище Законів дає підстави зробити висновок про те, що до їх розробки та обговорення у Верховній Раді недостатньо залучалися фахівці з питань лінгвістики (мовознавства), філології, юриспруденції (правознавство, суспільствознавство), систем володіння професійно-мовними навичками, граматичної будови словосполучень та речень, у тому числі словесних визначень державних і правових понять, за допомогою яких виражається зміст нормативно-правових і т.д. При їх підготовці було запозичено багато відповідних міжнародних правових норм перекладених формально за допомогою загально-освітніх словників, енциклопедій та інтернетсервісів. Це призвело до невідповідності багатьох норм вітчизняним реаліям сьогодення, плутанини їх змістовної сутності та серйозних складнощів, а в деяких випадках неможливості їх застосування на практиці. Як наслідок, в Україні в правоохоронній, правозастосовній, правозахистній діяльності та судочинства не повністю реалізуються основоположні принципи верховенства права, невідворотності покарання та справедливості.

Пропозиції:

1. Організувати в усіх Департаментах та самостійних службах Національної поліції України та ГУ НП у областях заняття в системі службової підготовки з вивчення основ лінгвістики (мовознавства) [7], історії розвитку, стану та перспектив підвищення ролі української мови в регулюванні суспільних відносин, у тому числі в сферах правоохоронної, правозастосовної, правозахистної діяльності та судочинства.

2. Передбачити в системі підвищення кваліфікації вивчення граматики української мови, мовлення та комунікативної деонтики (модальність¹ обов'язковості, повинності, правильності).

1. Модальність є істотною ознакою речення. Вона виражена інтонацією, морфологічними, лексико-граматичними та іншими засобами відношення змісту висловлювання до дійсності і мовця до змісту висловлювання.

3. На базі НАВС створити міжвідомчий авторський колектив для розробки загальних та галузевих юридичних термінологічних словників, насамперед у галузях кримінального, кримінально-процесуального права та оперативно-розшукової діяльності

Їх реалізація буде сприяти:

– оволодінню знаннями про стан та розвиток української літературної мови, її орфографічні, граматичні, лексичні та синтаксичні норми та правила складання та оформлення документів, особливо текстів правової сфери.

– умінню використовувати ці знання відповідно до комунікативної мети та умов спілкування та писемного мовлення, влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності, насамперед оперативно-розшуковій, правоохоронній, правозастосовній, правозахисній діяльності та судочинстві.

Список використаних джерел

1. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 38–39. – Ст. 380.

2. Про засади державної мовної політики : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 23. – Ст. 218.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.

4. Про запобігання корупції : Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

5. Про ратифікацію Кримінальної конвенцією про боротьбу з корупцією : Закон України від 18.10.2006 р. № 252-V (252-16). – 2006. – № 50. – Ст. 497.

6. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Закон України від 18.10.2006 р. № 251-V (251-16). – 2006. – № 50. – Ст. 496.

7. Проценко Г. П. Правнича лінгвістика : навч. посіб. / Г. П. Проценко та ін. ; за заг. ред. С. М. Гусарова. – Київ : А. В. Паливода, 2010. – 312 с.